

Ouderparticipatie in de Jeugdgezondheidszorg: ervaringen uit het project ‘Samen Gezond Groot’

Colofon

Samen Gezond Groot is een project van Amsterdam UMC, locatie VUmc (afdeling Public and Occupational Health / sectie Jeugd en Gezondheid) samen met JGZ Kennemerland, GGD Kennemerland, JGZ Zuid-Holland West en GGD Zaanstreek-Waterland.

Meer informatie over het onderzoek en de resultaten is te vinden in het Eindrapport Samen Gezond Groot, beschikbaar via [ZonMw](#) of via de [Academische Werkplaats Jeugd en Gezondheid](#).

Auteurs ‘Ouderparticipatie in de jeugdgezondheidszorg’

Vera van den Berg *postdoc onderzoeker Amsterdam UMC, locatie VUmc*

Mariëtte Hoogsteder *senior onderzoeker en coördinator Academische Werkplaats Jeugd en Gezondheid, Amsterdam UMC, locatie VUmc*

Amika Singh *projectleider en senior onderzoeker Amsterdam UMC, locatie VUmc*

Met medewerking van ouders, JGZ-professionals en de vier projectleiders van JGZ Kennemerland, GGD Kennemerland, JGZ Zuid-Holland West en GGD Zaanstreek-Waterland.

Meer informatie

Mariëtte Hoogsteder, m.hoogsteder@amsterdamumc.nl | www.vumc.nl/awjg

Dit project is gefinancierd door ZonMw, programma ‘Versterking Uitvoeringspraktijk Jeugdgezondheidszorg’ (project 732000203)

Maart 2021

Ouderparticipatie in de Jeugdgezondheidszorg: ervaringen uit het project ‘*Samen Gezond Groot*’¹

Auteurs: Vera van den Berg, Mariëtte Hoogsteder en Amika Singh; Academische Werkplaats Jeugd en Gezondheid, Amsterdam UMC.

Achtergrond

De rol van ouders in de ontwikkeling en implementatie van richtlijnen binnen de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is tot dusver marginaal. Over het perspectief van ouders op leefstijladviezen en hoe zij deze ervaren is weinig bekend. Om daadwerkelijk gedragsverandering te bewerkstelligen is het cruciaal dat leefstijladviezen aansluiten bij de behoeften en belevingswereld van ouders.

Het onderzoek *Samen Gezond Groot* had daarom als doel Leefstijladviezen voor 0 tot 4-jarigen uit JGZ richtlijnen beter op elkaar af te stemmen, rekening houdend met de behoeften van ouders en JGZ-professionals. Er is samen met ouders en professionals van vier JGZ-organisaties (JGZ Kennemerland, JGZ Zuid-Holland West, GGD Kennemerland en GGD Zaanstreek-Waterland) gewerkt aan het optimaliseren van de leefstijladvisering voor 0 tot 4 jarigen.

Het huidige Landelijk Professioneel Kader JGZ biedt ruimte voor eigen invulling van de implementatie van de richtlijnen, per organisatie en per JGZ-professional. De wensen en behoeften van de ouder is tot nu toe onderbelicht. De JGZ-professionals hebben steeds meer mogelijkheden met betrekking tot de uitvoering van de leefstijladvisering (bijvoorbeeld online, groepsbijeenkomsten), maar niet alle ouders kunnen of willen deze methoden gebruiken en niet alle onderwerpen zijn geschikt om op deze manier te bespreken. Bovendien is onbekend welke vormen van dienstverlening met het oog op leefstijladvisering het meest effectief zijn. Aansluiten bij de wensen en behoeften van ouders is essentieel voor effectieve leefstijladvisering.

Onderzoek *Samen Gezond Groot*

In het onderzoek *Samen Gezond Groot* zijn we op zoek gegaan naar de tevredenheid, behoeften en ervaringen van professionals en ouders met betrekking tot advies voor ouders van 0 tot 4 jarige kinderen op het gebied van voeding (eten/drinken), bewegen, slapen en beeldschermgebruik. Op basis van de ideeën van professionals en ouders zijn binnen de vier organisaties aanpassingen/innovaties ontwikkeld om de leefstijladvisering te optimaliseren.

Aan het begin van het project zijn in de JGZ-organisaties werkgroepen opgezet, bestaande uit ouders en JGZ professionals. De werkgroepen dachten in alle fasen van het onderzoek mee en maakten een keuzes over de te ontwikkelen aanpassing/innovatie. De aanpassing/innovatie werd vervolgens door de werkgroepen ontwikkeld, waarbij de onderzoekers vanaf de zijlijn ondersteuning boden.

In dit document beschrijven we onze ervaringen met ouderparticipatie zodat deze in andere (onderzoeks-/implementatie)trajecten binnen de JGZ benut kunnen worden.

¹ Meer informatie over het onderzoek en de resultaten is te vinden in het Eindrapport *Samen Gezond Groot*, beschikbaar via [ZonMw](#).

Ervaringen met ouderparticipatie binnen *Samen Gezond Groot*

Ouderparticipatie

De ervaringen in dit onderzoek laten zien dat structurele ouderparticipatie in een onderzoeksproject in de JGZ lastig is. Dit kwam met name naar voren bij de werving van ouders voor structurele deelname aan de werkgroepen. Structurele deelname (een aantal keren gedurende 4-6 maanden) van ouders aan de werkgroepen was vooral niet makkelijk om de omvang (aantal uur, aantal keren) te veel was. Daarnaast kwam de beschikbaarheid van JGZ-professionals (met namen overdag) en ouders (met name in de avond uren) niet overeen. Eenmalig participeren leek voor ouders gemakkelijker, zoals het meedenken met ontwikkelen van materialen.

In het kader van dit project hebben we ook aan ouders gevraagd of een vergoeding voor hun deelname hun bereidheid zou verhogen. De mogelijkheden voor vergoedingen in het kader van dit project (cadeau-bonnen) bleken echter niet aantrekkelijk genoeg om meer ouders tot deelname te kunnen overtuigen.

In twee van de vier JGZ-organisaties werden twee tot drie ouders gevonden die bereid waren om plaats te nemen in de werkgroep. Dit waren ouders die bijvoorbeeld een bekende waren van een medewerker, bijzonder geïnteresseerd waren in het onderwerp leefstijl en/of werkzaam waren in een aanverwant werkveld zoals verloskunde of het onderwijs. De betreffende ouders waren relatief hoog opgeleid en deden bij aanvang enthousiast mee. Zij gaven bijvoorbeeld schriftelijke feedback op informatiebrieven, vragenlijsten en interviewprotocollen, hielpen met het testen van vragenlijsten of dachten mee tijdens een bijeenkomst van de werkgroep.

De deelname van de ouders in de werkgroepen begon na een half jaar te verwateren. Ouders werden op den duur bijvoorbeeld steeds minder vaak meegenomen door de JGZ-professionals in mails van de werkgroepen, ouders reageerden niet meer op mails of stopten in verband met persoonlijke omstandigheden (o.a. zwangerschap). Ook bleek het voor de meeste ouders niet haalbaar om structureel onder werktijd aan te sluiten bij bijeenkomsten van de werkgroep. In één organisatie is het uiteindelijk wel gelukt om later in het project nog één van de drie ouders te laten aansluiten. Door de verschillende pogingen om ouders aanwezig te krijgen liep het project vertraging op.

In de twee andere JGZ-organisaties is het ondanks verschillende pogingen niet gelukt om ouders in de werkgroep te betrekken. JGZ-professionals benaderden ouders persoonlijk na afloop van een consult, hingen posters op in de wachtkamer of verzonden informatiedocumenten en oproepen via de Facebookpagina. De hoge werkdruk van JGZ-medewerkers werd als een belemmerende factor in de werving van ouders genoemd. Het onderzoeksteam heeft gedurende een half jaar de medewerkers steeds opnieuw aangespoord om de werving van ouders op te pakken. De signalen van de hoge werkdruk en de voortgang van het project heeft er uiteindelijk voor gezorgd dat in deze twee JGZ-organisaties geen sprake is geweest van structurele ouderparticipatie.

Tijdens een werkconferentie van het project hebben twee ouders deelgenomen. Deze ouders deden eenmalig mee en waren niet betrokken bij een van de werkgroepen. Ze ontvingen voor deelname een vergoeding (cadeaubon). Tweeëntwintig ouders hebben meegedacht over de vormgeving van twee te ontwikkelen innovaties. Participatie kwam ook naar voren in de vorm van het tonen van interesse van tweehonderd ouders om op de hoogte gehouden te worden middels onze nieuwsbrief (informereren).

Deelname van ouders aan het onderzoek van Samen Gezond Groot

In tegenstelling tot de moeite die het kostte om ouders te werven voor structurele deelname in de werkgroep, verliep de werving voor deelname aan het onderzoek, zoals het invullen van een vragenlijst of meedoen aan een interview, gemakkelijk. Ouders waren zeer betrokken en enthousiast om deel te nemen. In totaal hebben ongeveer 600 ouders tijdens het onderzoek een vragenlijst ingevuld en zijn 90 ouders geïnterviewd.

De werving vond plaats op de consultatiebureaus, waarbij (1) posters werden opgehangen om het onderzoek onder de aandacht te brengen, (2) consultatiebureau assistentes en/of onderzoekers ouders bij binnenkomst attendeerden op het onderzoek en (3) JGZ professionals de ouders vroegen om deel te nemen. De aanwezigheid van onderzoekers op locatie leek een belangrijke rol te spelen. Vanaf het moment dat de onderzoekers niet meer aanwezig waren, werden minder ouders voor deelname aan het onderzoek geworven en moesten de onderzoekers regelmatig contact zoeken met de consultatiebureaus om de werving op gang te houden. Daarnaast leverde twee oproepen via sociale media een tiental aanmeldingen voor de afnamen van een interview op.

JGZ Kennemerland
Vind deze pagina leuk · 11 januari 2019 ·

DOE JIJ MEE?

Gezocht: ouders

In 2018-2019 doet JGZ Kennemerland samen met het VUmc en de Academische Werkplaats Jeugd en Gezondheid onderzoek naar de advisering over leefstijl in de Jeugdgezondheidszorg. Hiervoor zijn wij op zoek naar 1 of 2 ouders die in een telefonisch interview (+/- 30 min) hun ervaringen en ideeën over de leefstijladviezen die ze krijgen over bijv. voeding, bewegen, beeldschermgebruikslapen met ons willen delen.

Wil jij jouw ideeën en ervaringen met ons delen?
Neem dan contact op met Vera van den Berg (onderzoeker VUmc), via v.vandenbergh@vumc.nl of 020-4445694.

Het bleek uitermate lastig om ouders te werven die de Nederlandse taal niet goed beheersen. Het bleek lastig om het onderzoek aan hen uit te leggen. Toen onderzoekers samen met ouders vragenlijsten probeerden in te vullen bleek ook dat de vragen dusdanig geformuleerd waren dat deze niet goed te begrijpen waren voor deze groep ouders. Onderzoek middels onze vragenlijsten bleek in dit project voor ouders die de Nederlandse taal niet goed beheersen lastig. Daarom is versterkt ingezet om ouders op andere manieren, namelijk middels deelname aan focusgroepen, aan het onderzoek deel te laten nemen. JGZ-professionals hebben geprobeerd om ouders met een andere nationaliteit te werven voor een focus groep. De taal barrière zorgde ervoor dat het lastig bleek om uit te leggen wat het onderzoek inhield en daardoor de interesse van de ouders te wekken.

Tips voor ouderparticipatie

Structurele participatie van ouders in een werkgroep

- zorg voor een bondig overzicht van taken van de werkgroep en een tijdsplanning van het project, zodat ouders inzicht hebben in wat deelname voor hun betekent.
- formuleer (eventueel samen met een of meerdere ouders) wat deelname op kan leveren en waarom deelname voor het project belangrijk is.
- vraag ouders om mee te denken wat andere ouders zou kunnen motiveren om deel te nemen en aan welke randvoorwaarden voldaan zou moeten worden om hen te betrekken (bijvoorbeeld zorgen voor een activiteit/opvang voor kinderen, geschikte locatie, tijdstip).
- bekijk de mogelijkheden om buiten werktijd bijeenkomsten van de werkgroep te plannen. Veelal zijn ouders niet onder werktijd beschikbaar.
- bekijk de mogelijkheden om bijeenkomsten van de werkgroep digitaal plaats te laten vinden omdat het lastig is om ouders van verschillende consultatiebureau locaties fysiek bijeen te laten komen.
- maak aan het begin van het project een duidelijk plan van aanpak met betrekking tot ouderparticipatie, inclusief een vast persoon die verantwoordelijk is voor het coördineren van de werving en het onderhouden van contact met de ouders.

Deelname van ouders aan onderzoek in een JGZ setting

- gebruik sociale media bij het werven van ouders.
- maak deelname voor ouders zo gemakkelijk mogelijk en sluit aan bij hun behoeften. Als ze niet willen reizen, bied aan dat jij naar hen komt.
- zorg ervoor dat onderzoekers aanwezig zijn op locatie, zodat ouders een gezicht hebben bij degenen die het onderzoek uitvoeren.
- benader mensen persoonlijk als ze binnen komen, toon betrokkenheid en breng het onderzoek en het belang van hun inbreng onder de aandacht (ouder als expert).
- betrek medewerkers op het consultatiebureau en informeer hen goed. Maak bijvoorbeeld korte instructiedocumenten. De consultatiebureau assistentes kunnen hierin een belangrijke rol vervullen, zij zijn het eerste aanspreekpunt van ouders.

Representativiteit van de steekproef/deelname van ouders die de Nederlandse taal niet of minder goed beheersen

- zorg voor vragenlijsten in verschillende talen en/of zorg voor een vertaler tijdens interviews.
- maak aan het begin van het project een plan hoe je een representatieve steekproef van je doelgroep voor deelname kunt werven. Hier moet substantieel geld en tijd in geïnvesteerd worden.

Conclusie

De ervaringen in het project Samen Gezond Groot, laten zien dat structurele ouderparticipatie zeer lastig is. Het kleine aantal ouders dat in een werkgroep deelnam in combinatie met hun hoge opleidingsniveau en interesse in het thema, laten daarnaast ook zien dat het lastig is om een representatieve groep te vinden die participeert. In toekomstige projecten waarbij ouderparticipatie een van de doelen is, is het aan te raden om samen met ouders de taken en randvoorwaarden van ouderparticipatie op te stellen en met JGZ-organisaties te kijken hoe bijvoorbeeld bijeenkomsten buiten werktijd georganiseerd kunnen worden om meer aan te sluiten bij mogelijkheden van ouders.